

ویلا سازی تا سکونت گاه

گردشگری

میرزا دانا ابراهیمیان

رسول طاهری نژاد

دکتر توحید حاتمی غانتا پی

سرشناسه	: ابراهیمیان، مهرداد، ۱۳۷۳-
عنوان و نام پدیدآور	: ویلاسازی تا سکونتگاه گردشگری/ مهرداد ابراهیمیان، رسول طاهری نژاد، توحید حاتمی خانقاهی.
مشخصات نشر	: اردبیل: انتشارات محقق اردبیلی، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۰۶ ص.: مصور.
شابک	: ۲۰۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۴-۵۰۹۲-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: گردشگری روستایی
موضوع	: Rural tourism
موضوع	: گردشگری روستایی-- ایران
موضوع	: -- Iran Rural tourism
موضوع	: عمران روستایی
موضوع	: Rural development
شناخت افزوده	: طاهری نژاد، رسول، ۱۳۴۷-
شماره افزوده	: حاتمی خانقاهی، توحید، ۱۳۵۵ -
رده بندی کنگره	: ۱۵۵G
رده بندی دیوید	: ۳۳۸/۴۷۹۱
شماره کتابخانه ملی	: ۵۷۶۵۷۲۲

نام کتاب: ویلاسازی تا سکونت گاه گردشگری

مولفان: مهرداد ابراهیمیان - رسول طاهری نژاد

دکتر توحید حاتمی خانقاه (عضو هیات علمی دانشگاه محقق اردبیلی)

ناشر: محقق اردبیلی

قیمت: ۲۰۰۰۰۰ ریال

چاپ و صحافی: فروغ

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

نوبت و سال نشر: اول / ۱۳۹۸

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۴۴-۵۰۹۲-۵

آدرس: اردبیل سه راه دانش بازار معطری طبقه فوقانی پلاک ۸

تلفن ۳۳۲۴۰۰۸۱

فهرست

صفحه	عنوان
۵	مقدمه
۱۱	پیشینه پژوهش
۱۹	توسعه روستایی
۲۱	توسعه پایدار روستایی
۲۱	گردشگری
۲۵	گردشگری پایدار
۲۶	گردشگری روستایی
۲۸	توسعه گردشگری روستایی
۳۰	گردشگری خانه های دوم
۳۴	تاریخچه گردشگری خانه های دوم در جهان و ایران
۳۶	عوامل موثر در رشد و توسعه خانه های دوم
۴۰	تحلیل مکانی خانه های دوم
۶۲	اثرات گردشگری خانه های دوم
۶۴	تأثیرات اجتماعی
۶۹	تأثیرات زیست محیطی
۷۱	تأثیرات کالبدی

۷۷

تأثيرات اقتصادی

۸۰

ذهنیت محلی

۸۶

منابع

www.ketab.ir

روستاها کانون‌های جمعیتی هستند که وجود آن‌ها وابسته به فعالیت و تولیدات کشاورزی، دامی، باغی و فعالیت‌های وابسته به زمین و کالبد آن‌ها به نحوی سازمان‌یافته که پاسخگوی چنین فعالیت‌هایی باشد (زرگر، ۱۳۸۸)؛ و این کالبد در گذر زمان و تحت تأثیر شیوه‌ی زندگی افراد محلی و رفتارهای مشخص آن‌ها در بسط و محیط و با اقتصادی‌ترین روش‌های ممکن شکل گرفته‌اند. از این‌رو نقش عوامل اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و محیط زیستی در شکل‌گیری کالبد و مسکن روستایی را می‌توان بررسی کرد.

گردشگری پدیده‌ای کهن است که بر پایه حرکت و جابه‌جایی انسان بنا نهاده شده است و موجب افزایش آگاهی، آشنایی با شیوه‌های زندگی یکدیگر و در نتیجه نزدیکی فرهنگ‌های ملل مختلف می‌گردد (کیایی و سحاق، ۱۳۹۵: ۶۶). پدیده‌ی گردشگری بر اساس نحوه و مدت اقامت گردشگران (کمتر یا بیشتر از ۲۴ ساعت) در قالب دو الگوی خانه‌های دوم (ساخت و خرید ویلا) و در خانه (کمپینگ در فضای باز و اجاره‌ی خانه یا ویلا) رواج می‌یابد (اکبری‌ان رونی‌ری، ۱۳۹۰: ۳۶). با توجه به ماهیت گردشگری خانه‌های دوم و ارتباط آن با فعالیت‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی، بروز تغییرات و تحولات زیست‌محیطی و تأثیرات اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و کالبدی فیزیکی اجتناب‌ناپذیر است (دوییر^۱ و چایلدرز^۲،

^۱ Dwyer

^۲ Childs

۲۰۰۴: ۴۳؛ جنگ^۳ و همکاران، ۲۰۱۲، شارپلی، ۱۳۸۰: ۱۴۳؛ که از این میان تغییرات کالبدی یکی از مهم‌ترین آن‌هاست که منظره وجود آن‌ها در نواحی روستایی در اولین نگاه توجه انسان را به خود جلب می‌کند (عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۳۹).

ظهور خانه‌های ویلایی (خانه‌های دوم گردشگری) در روستاهای با پتانسیل گردشگری در چند دهه اخیر در ایران قابل توجه است؛ اما در این میان به دلیل نابرابری‌های دو جامعه گردشگران و جامعه محلی در بسترهای اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و زیست‌محیطی؛ تفاوت در برخی نیازهای کالبدی فضایی برای دو گروه مذکور قابل تصور است. مبنی بر نظر هال^۴ با توجه به این که گردشگری و به‌طور خاص خانه‌های دوم گردشگری، اغلب باهدف تأمین آرامش گردشگران و مالکان خانه‌های دوم می‌باشد، لازم است به‌گونه‌ای مدیریت شود و توسعه یابد که موجب سلب آسایش و رفاه بومیان نشود (هال، ۲۰۰۵: ۲۳). مالکان خانه‌های دوم با رفتارهای زندگی شهری، فضای اجتماعی روستایی را متفاوت از روزهای دیگر می‌کنند و زمینه گسترش سبک زندگی شهری را در این روستاها فراهم می‌کنند (های^۵ و ویسر^۶، ۲۰۱۴: ۱۶۰)؛ که در صورت عدم شناخت و آگاهی صحیح از نیازهای دو گروه گردشگر و جامعه محلی و

^۳ Jeong

^۴ Hall

^۵ Hay

^۶ visser

عدم توافق در مورد شکل‌گیری و نحوه توسعه سکونتگاه‌های گردشگری، می‌تواند سبب بروز برخی اختلاف‌نظرها و تنش‌ها بین دو جامعه‌ی محلی و گردشگری شود. ازاین‌رو ضروری است که توسعه و گسترش خانه‌های دوم مبتنی بر طرح و برنامه‌ی سنجیده و منسجمی باشد که بتواند زمینه بروز آثار منفی را کاهش داده و یا کاملاً از بین ببرد. تدوین این برنامه مستلزم شناسایی اصولی است که بتواند به‌عنوان راهنمای برنامه، هدایتگر تدوین برنامه توسعه خانه‌های دوم باشد (جوآنا^۲ و رئون، ۲۰۱۴: ۵). افتراقات بین دو گروه گردشگران و جامعه محلی می‌تواند در صورت مثبت‌ریزی هدفمند به‌عنوان یک فرصت برای برطرف کردن نیازهای متقابل را فعال. حوزه‌های مثبت بین طرفین باشد؛ و در صورت عدم برنامه‌ریزی این افتراقات زمینه‌ساز اختلافات، ناهنجاری‌های فرهنگی و اجتماعی، عدم توجه به ارزش‌های بومی و نادیده گرفتن شرایط بستر شود. لذا اهمیت انجام این پژوهش در راستای بازنگری در ساختار فیزیکی خانه‌های دوم و سپس تحلیل و تدوین مؤلفه‌های اجتماعی-فرهنگی-اقتصادی-زیست محیطی مؤثر در طراحی معماری این سکونتگاه‌ها بر مبنای نظرسنجی از گردشگران و جامعه محلی و نیز ارزیابی اشتراکات و افتراقات بین آن‌ها ضرورت می‌یابد.

مطالعات انجام شده نشان می دهد پدیده‌ی خانه‌های دوم در بسیاری از کشورهای جهان سوم در حال رشد سریع می باشد (گیلگ^۸، ۱۹۸۹: ۱۱۶)؛ و آن واکنشی در برابر بحران روستایی حاصل از تجدید ساختار کشاورزی است (دیتر و مولتر^۹، ۲۰۰۲: ۲۴۳)؛ که با توجه به گسترش پدیده‌ی خانه‌های دوم به صورت خودجوش، تغییراتی در زمینه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی و کالبدی فیزیکی روستاها فیزیکی، به وجود آمده و بر یکی از مؤلفه‌های کلیدی توسعه پایدار گردشگری، یعنی کالبدی فیزیکی تأثیر گذاشته است. با توجه به پیامدهای این تغییرات، توجه به خانه‌های دوم و هدایت منطقی آن‌ها از ضروریات است، زیرا تأثیر مثبت و منفی این نوع گردشگری روستایی به مراتب بیشتر از گردشگری روزانه (آخر هفته) است (دادور خانی و همکاران، ۱۳۹۲). پیامدهای گردشگران خانه‌های دوم بر محیط میزبان طیفی از آثار مثبت تا منفی را در برمی گیرد؛ مثلاً ممکن است در ساخت خانه‌های دوم به هماهنگی و توازن آن‌ها با هویت کالبدی روستا توجه کافی مبذول نشود و به این ترتیب با برهم زدن زیبایی بصری و تخریب پوشش گیاهی به حس مکانی روستا آسیب وارد آید (اسمیت^{۱۰}، ۱۹۹۲: ۱۳۶). در نتیجه زیبایی محیط طبیعی کم می شود و به سبب طرح نامناسب یا موقعیت حساب نشده خانه دوم مهم ترین معیار ارزیابی هویت کالبدی روستا، یعنی تمایز از غیر و تشابه با خود لطمه می بیند (دادور خانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۷۷). از سوی دیگر، این پدیده می تواند باعث بروز مجموعه‌ای از مسائل و مشکلاتی شود که در کل به

^۸ Gilg

^۹ Dieter & Multer

^{۱۰} smith

کاهش یا فقدان توسعه پایدار در آن مقصد بینجامد. یافته‌ها درباره پيامدهای خانه‌های دوم حاکی از آن است که در صورت رشد خانه‌های دوم در هر منطقه‌ای، افزایش قیمت زمین مهم‌ترین اثری است که جلب توجه می‌کند و این مسئله در درجه اول، زندگی مردم محلی (سکنه دائمی) را تحت فشار قرار می‌دهد. درواقع مردم محلی و به‌خصوص جوانان، برای تهیه مسکن خودشان با مشکل روبه‌رو می‌شوند که افزایش قیمت زمین و مسکن، خود به‌تنهایی منجر به افزایش روند مهاجرت می‌شود (بیردا^{۱۱}، ۲۰۰۷: ۱۲-۱). لذا اهمیت انجام این پژوهش در راستای بازنگری در ساختار فیزیکی خانه‌های دوم و سپس تدوین مؤلفه‌های مؤثر در طراحی معماری این سکونتگاه‌ها بر مبنای نظرسنجی از کاربران و نیز افراد محلی و ارائه احکامات معماری ضرورت می‌یابد.

^{۱۱} Birda